

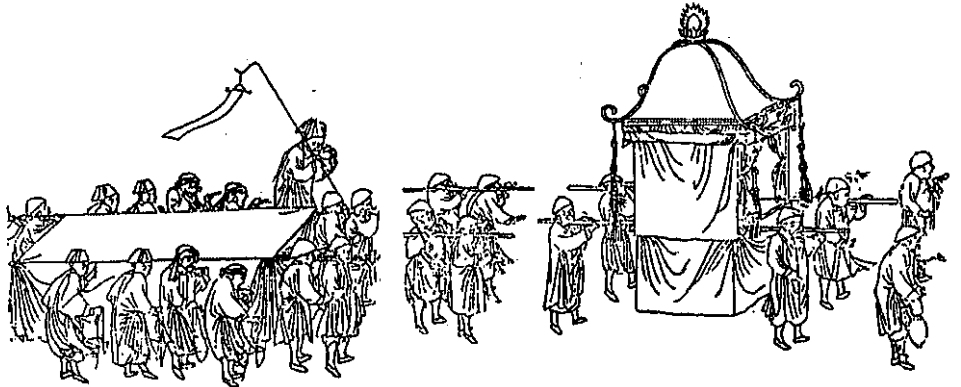
'กงเด็กหลวง'ในพระราชพิธีพระศพ 'พระพี่นางฯ'

พีเด็กเป็นการแสดงความกตัญญูของลูกหลานชาวจีนต่อบิดามารดาเมื่อท่านสิ้นชีวิต ในงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทางสำนักพระราชวังได้จัดให้มีพิธีกงเด็กหลวงในพระราชพิธีด้วย อาจารย์เศรษฐพงษ์ จงสงวน ผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีนศึกษาและมีประสบการณ์จัดพิธีกงเด็กหลวงเมื่อครั้งงานพระศพ "สมเด็จพระย่า" และงานพระศพ "พระพี่นางฯ" มาให้ความรู้ในเรื่องนี้ในงานเสวนา "กงเด็ก คุณธรรมกตัญญูของลูกจีน" โดยมูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์ จัดขึ้น ณ ร้านหนังสือริมขอบฟ้า มุมอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

อาจารย์เศรษฐพงษ์เล่าให้ฟังว่า กงเด็กเกิดขึ้นในสังคมจีนแต่โบราณไม่ต่ำกว่า พ.ศ.1000 ถือว่ามีอายุเก่าแก่พอๆ กับพุทธศาสนาที่เข้าไปในจีน อย่างไรก็ตาม พิธีกงเด็กที่พบเห็นในปัจจุบันเป็นกงเด็กสมัยราชวงศ์ชิง ตามธรรมเนียมของวัดจีนไม่สามารถนำศพไว้ในพุทธสถาน จึงต้องมีการจัดงานศพตามบ้านแล้วนิมนต์พระมาสวดส่งวิญญาณ กงเด็กถือเป็นพิธีศพของคนมีฐานะ เนื่องจากต้องมีการสร้างมณฑลพิธีจัดสถานที่ มีพิธีการต้องเตรียมจำนวนมาก โดยพิธีศพแพร่หลายในจีนและพัฒนาเรื่อยมา เริ่มมีนักดนตรี มีเครื่องกระดาดประกอบพิธี แต่ระยะหลังเครื่องประกอบมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะเครื่องกระดาดคนเห็นกันจนเคยชินกลายเป็นสัญลักษณ์กงเด็ก

ส่วนพิธีกงเด็กหลวงในไทย อาจารย์เศรษฐพงษ์ให้ความรู้ไว้ว่า เริ่มจากชาวจีนแสดงความกตัญญูต่อพระมหากษัตริย์ไทยโดยจัดกงเด็กถวายเป็นพระราชกุศล เดิมเจ้าภาพเป็นขุนนางไทยเชื้อสายจีน ขุนนางจีน พ่อค้าจีน และนิมนต์พระนิกายมหายานมาสวด ซึ่งราชสำนักไทยจัดให้พิธีกงเด็กเป็นธรรมเนียมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 รัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และในรัชกาลที่ 6 ทรงมีพระประสงค์ให้จัดงานกงเด็กในงานพระบรมศพ ถือเป็นประเพณีแต่นั้นมา

สำหรับในงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ อาจารย์เศรษฐพงษ์อธิบายว่า มีการสร้างมณฑลพิธีขึ้นก่อน โดยใช้เวลาตลอดทั้งวัน ตั้งแต่เช้าจรดเย็น จัดเตรียมสถานที่พระสวดกงเด็ก สถานที่สำหรับประกอบพิธี ที่วางเครื่องกระดาดกงเด็ก ซึ่งในงานพระศพพระองค์ท่านมีเครื่องกระดาดจำนวนมาก มีวงเลอตีสจำลอง ข้าวของเครื่องใช้ส่วนพระองค์ที่ประดิษฐานอยู่อย่างวิจิตรพิสดาร เป็นการแสดงถึงฝีมือช่างแล้วยังมีเครื่องกระดาดทำเป็นทานแก่ดวงวิญญาณไว้ญาติอีกด้วย ช่วงเช้ามีพิธีถวายภัตตาหารเพล อัญ

ภาพถ่ายเส้นขนานศพตามคติจีนโบราณ

เชิญดวงวิญญาณ

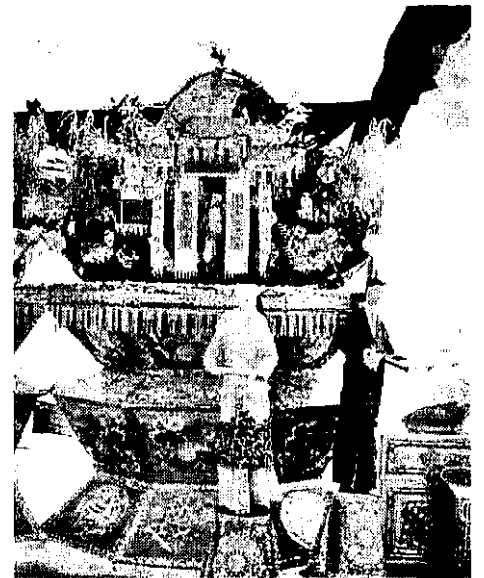
ช่วงปลายเป็นพิธีสงฆ์นำอัญเชิญดวงวิญญาณถัดมาเป็นพิธีข้ามสะพาน สื่อถึงการส่งวิญญาณไปสู่ภพใหม่เท่ากับการจากลา อย่างไรก็ตาม ในกงเด็กหลวงครั้งนี้เน้นที่พิธีตั้งกระดาด ถือเป็นงานสร้างมหากุศล เจ้าภาพนิมนต์พระจีน 85 รูปจากทั่วประเทศพร้อมถวายข้าวสาร 2,000 ถุง รวมถึงข้าวของเครื่อง

รศ.แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (กลาง) กับอาจารย์เศรษฐพงษ์ จงสงวน สองนักวิชาการจีนศึกษา

ใช้ ซึ่งสิ่งของเหล่านี้บริจาคเข้ามูลนิธิเพื่อจัดส่งให้คนยากจนต่อไป

"งานพระบรมศพรัชกาลที่ 8 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำเนินข้ามสะพานเอง ส่วนของสมเด็จพระย่า พระพี่นางและสมเด็จพระเทพฯ ท่านได้เสด็จข้ามสะพาน เนื่องจากขณะนั้นในหลวงทรงพระประชวร สำหรับกงเด็กในงานพระศพพระพี่นางฯ พระธิดาเสด็จนำวิญญาณข้ามสะพาน มีธิดาวิญญาณไปสูแดนสุชาวดี ตามพระสูตรมีความเชื่อเกี่ยวกับสะพานว่า เมื่อสิ้นชีวิตจากไปสู่อีกโลกหนึ่งจะ

เครื่องกระดาดกงเด็กที่ประดิษฐานอย่างสวยงาม

มีแม่น้ำกั้นกลาง ถ้าเป็นผู้ทำบุญกุศลความดีจะมีสะพานเงินสะพานทองให้ข้าม ส่วนคนบาปต้องว่ายน้ำข้ามไป และด้วยอำนาจกรรมจะคอยดูดลงแม่น้ำต้องตะเกียกตะกายขึ้นมาใหม่ ข้ามไปได้ยากนัก" ผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีนศึกษากล่าว

นอกจากได้ฟังเรื่องเล่ากงเด็กหลวงในงานพระศพพระพี่นางฯ แล้วงานครั้งนี้ ยังมี รองศาสตราจารย์แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มาร่วมนำเสนอเปรียบเทียบกับกงเด็กราชฎราชของชาวจีนหลาก

กลุ่มอีกด้วย

ในฐานะผู้สนใจเธอบอกว่า เรื่องราวความกตัญญูในจารีตของสังคมจีนโบราณ ส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกงเด็ก คือ ลูกที่กตัญญูต่อบิดามารดาต้องแสดงความเคารพนับถือเสมอ ทานอาหารการกินที่ท่านชอบ เป็นทุกชั่งกวดเมื่อท่านเจ็บป่วย เสร้าโศกเสียใจเมื่อท่านสิ้นชีวิต และเวลาเช่นไหว้ต้องบำเพ็ญกงเด็กอย่างเคร่งครัด นอกจากแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่แล้ว ยังครอบคลุมไปถึงกตัญญูต่อธรรมชาติ โดยเฉพาะต่อผืนแผ่นดิน เพราะเป็นแหล่งทำการเกษตร มีความเชื่อเมื่อตายไปให้ไปพบกันได้ปรุที นั่นคือ โลกทัศน์คนจีนที่กลมกลืนไปกับธรรมชาติ ในพิธีกงเด็กจึงมีจารีตการรักษาดินให้สะอาด ปราศจากมลทินเป็นพิธีชำระสระโลหิตมารดา

กงเด็กในความหมายที่เราคุ้นเคย มักสื่อถึงความน่ากลัว ความตาย การสวดกงเด็กเพื่อส่งวิญญาณไปสู่สุคติโดยพระภิกษุหรือพรานวาสผู้ทรงศีล การเดินกงเด็กนำวิญญาณข้ามสะพานไปส่งแดนปรภพ ชุดกงเด็กเครื่องแบบที่ตัดเย็บด้วยผ้ากระสอบ ผ้าเนื้อหยาบด้วยฝีมือไม่ประณีต บ้างก็เรียกชุดกตัญญู และเครื่องกระต่ายเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้นำไปใช้ในแดนปรภพ

อย่างไรก็ตาม อาจารย์แสงอรุณแสดงทัศนะว่า เพราะความกตัญญูลูกหลานจึงจัดพิธีกงเด็กให้ พิธีกงเด็กกลายเป็นสัญลักษณ์ของความกตัญญูที่ไม่จัดไม่ได้ ปัจจุบันกงเด็กถูกปรุงแต่งเกินความมุ่งหมายเดิม อาจเป็นความพอใจของเจ้าภาพที่ไม่รู้สึกพอเพียง จึงเป็นช่องทางทำมาหากินของคนบางกลุ่ม และการหาความหมายเดิมไม่ได้ ทำให้เสื่อมความนิยมจนลดพิธีบางขั้นตอนหรือเลิกพิธีไปในที่สุด ถ้ามาถึงรุ่นลูกหลานจะทำยังไงต่อไป

“เห็นว่าควรจะมีการศึกษาเชิงลึกและเชิงกว้างของพิธีกงเด็กของจีนทุกกลุ่มภาษาในสังคมไทย โดยเฉพาะในบริบทของดนตรี บทสวด ที่สามารถสื่อเป็นภาษาสากลได้ และศึกษาพิธีกงเด็กในถิ่นที่มีชาวจีนโพ้นทะเลในทุกภูมิภาคของโลก เร่งศึกษาพิธีศพตามจารีตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชีย รวมทั้งผลิตสื่อทันสมัยเพื่อสื่อคุณค่าความหมายของพิธีกรรมให้ชัดเจน ที่สำคัญมีการเผยแพร่โลกทัศน์เกี่ยวกับพิธีกรรมอย่างรู้เท่าทันตามแนวคิดพุทธศาสนา งดเผาเครื่องกระต่าย อย่างซูเปอร์เกิร์ล ดุงยาง หรือยาไวอะกร้า” อาจารย์แสงอรุณเสนอแนะ พร้อมเน้นย้ำถึงคำว่า “กงเด็ก” ที่แปลว่า การบำเพ็ญคุณงามความดี ซึ่งลูกจีนควรสืบทอดตามแนวคิดของจีนโบราณ.